
L'«ENEMIC INTERN»: LA RESPOSTA DE LA UNIÓ EUROPEA AL MOVIMENT ANTIGLOBALITZACIÓ

BEN HAYES

Director del Centre Statewatch de Seguiment i Documentació en temes de justícia i interior a la Unió Europea

Els Estats tenen tres opcions per fer front a les grans manifestacions (Brewer *et al.*, 1998). La primera opció es basa en el diàleg i el debat, tractant d'acollir o reconèixer la demanda de la protesta; la segona opció és criminalitzar els motius i les accions dels manifestants, i la tercera opció és evitar les manifestacions, les activitats i fins i tot el dret a protestar. Ben Hayes afegeix una quarta opció, la de la contenció, que va caracteritzar l'enfocament més benigne dels governs envers les multitudinàries manifestacions contra la guerra que van tenir lloc arreu del món a principis d'any. Avui en dia, amb el desenvolupament de la Unió Europea (UE), la contenció és la via per evitar la repressió i la criminalització.

Utilitzant diversos exemples de protestes antiglobalització, Hayes explica que la primera opció, pel que sembla la més convenient en relació amb els nostres drets, no l'ha aplicat la UE ni els seus Estats. En lloc d'això, sembla que les opcions segona, tercera i quarta són la manera de fer front a la situació i alhora constitueixen l'enfocament dominant de la UE i els Estats. Això és incompatible amb els drets fonamentals de llibertat d'associació, de manifestació i de privacitat. A més, ens hem de demanar si, utilitzant aquest enfocament, es pot fer radicalitzar la societat civil.

States have three options to deal with large public demonstrations. The first option is based on dialogue and debate trying to accommodate or recognize protest demand; the second option is to criminalize the protestor's motives and actions; and the third option is to avoid demonstrations, activities and even the right to protest. Ben Hayes adds another one, containment. Nowadays, with the more recent development of the European Union (EU), containment is replacing suppression and criminalization.

Using several examples of recent anti-globalization protests, Ben Hayes explains that the first option to deal, apparently the most convenient according to our rights, has not been implemented by the EU and his States. Instead of that, second, third and fourth options seem to be the way to deal with the situation and constitute the dominant approach of the State and the EU. This is incompatible with fundamental rights to freedom of association, to demonstrate and to privacy. Furthermore, we have to ask ourselves, if, using this approach, we will be radicalizing civil society.

1. EL SISTEMA D'INFORMACIÓ DE SCHENGEN

Molt abans de les destacades manifestacions de Göteborg i Gènova de 2001, els Estats membres de la UE i de Schengen havien acordat algunes mesures de

cooperació policial sobre seguretat i ordre públic.¹ Potser el més significatiu va ser la creació del Sistema d'Informació de Schengen (SIS), una àmplia base de dades que es va posar en línia el 1995 i que ara cobreix quinze països.² Els Estats participants aporten dades al SIS sobre persones buscades per a la seva detenció, persones que s'han de posar sota custòdia, sota vigilància o que s'han de sotmetre a comprovacions específiques, així com persones a qui s'ha de negar l'entrada a les fronteres externes (tant per qüestions de seguretat nacional com d'immigració), i també sobre objectes robats o perduts.³

Els manifestants i els activistes polítics han estat registrats al SIS en virtut de les disposicions sobre «seguretat nacional» (article 96).⁴ La inclusió comporta una sanció legal —la prevenció de l'entrada als països específics (o a tota l'àrea Schengen per als ciutadans de fora de la UE)— i equival a un registre *quasi* criminal. No obstant això, pot ser que les persones que s'hi incloguin de fet no hagin estat condemnades per cap delictes. Un exemple d'aquesta «vigilància política de màxima obvietat» (Peers, 2000, 224) és el cas de Stephanie Mills, una activista de Greenpeace a qui el 25 de juny de 1998 es va negar l'accés a tota l'àrea Schengen perquè el Govern francès havia introduït els noms d'alguns empleats de Greenpeace al SIS.⁵

Es desconeix quants manifestants consten al SIS, ja que mai s'han obtingut estadístiques que desglossin les diverses categories. Fins a l'any 1998 es proporcionaven xifres bàsiques, però van desaparèixer per una decisió «informal» després de la incorporació de Schengen a l'estructura de la UE.⁶ Documents no publicats obtinguts per *Statewatch* mostren que el 5 de març de 2003 el SIS incloïa un total de 877.655 persones.⁷ El 89% hi estan registrades en virtut de l'article 96; la

1. L'Acord de Schengen va ser signat l'any 1985 i el Conveni d'Aplicació de Schengen, el 1990. El Tractat d'Amsterdam, que va entrar en vigor l'any 1999, va incorporar el patrimoni de Schengen a l'estructura de la UE. Tots els articles de Schengen a què es fa referència en aquest article es troben en el Conveni de 1990.

2. El Regne Unit i Irlanda són els únics Estats membres de la UE que encara no participen al SIS, tot i que ja s'han posat en marxa els plans per incorporar-los a les qüestions de cooperació policial. Noruega i Islàndia hi participen d'acord amb un protocol del Tractat d'Amsterdam. Els països que s'incorporin a la UE també hi participaran, al «SIS II».

3. Per a una anàlisi detallada de les bases de dades del SIS i altres de la UE, vegeu Mathiesen, 1999.

4. Alguns manifestants també poden haver estat «marcats» per sotmetre'ls a vigilància o comprovacions específiques, com ara els registres que preveu l'article 99.

5. L'hostilitat francesa contra Greenpeace es remunta a la protesta contra les proves nuclears que França va fer al Pacífic Sud i l'atac posterior francès amb un torpede que va enfonsar el «Rainbow Warrior», el vaixell insígnia de Greenpeace (vegeu també l'*Statewatch bulletin*, vol. 8, núm. 5, setembre-octubre de 1998). Un altre cas tristament cèlebre és el dels germans Boore, dos seguidors de futbol gal·lesos que van ser deportats de Bèlgica després que els seus noms fossin introduïts per l'NCIS (el Servei d'Intel·ligència Criminal Nacional del Regne Unit), el qual els havia rebut de les autoritats de Luxemburg, que afirmaven equivocadament que havien «provocat desordres» durant un control de seguretat. Van estar setze hores detinguts i després els van deportar emmanillats. Els germans van trigar sis anys a aconseguir que els seus noms fossin esborrats dels registres nacionals i de Schengen [Peers, 2000, 188; *Statewatch bulletin*, vol. 6, núm. 4, juliol-agost de 1996].

6. *Statewatch News Online*, abril de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/mar/07accountab.htm>.

7. Fonts oficials *estimen* que hi ha «aproximadament cent vint-i-cinc mil» terminals amb accés al SIS en quinze països.

majoria són persones a qui s'ha denegat una sol·licitud d'asil. S'espera amb molt d'interès que es faci un informe sobre la legalitat d'introduir manifestants al SIS, que actualment redacta l'Autoritat Supervisora Conjunta de Schengen sobre protecció de dades.

2. L'ACCIÓ CONJUNTA DE LA UNIÓ EUROPEA DE 1997 I LES MANIFESTACIONS D'AMSTERDAM

La primera mesura de pes de la UE pel que fa a ordre públic va ser l'Acció conjunta sobre seguretat i ordre públic de 1997.⁸ Aquesta mesura va ser una iniciativa holandesa i és remarcable que va ser acordada just abans de les cinquanta mil grans manifestacions «Eurotop» que van tenir lloc a la cimera de la UE realitzada a Amsterdam el juny de 1997, en què tres-centes disset persones van ser arrestades. Totes aquestes persones eren totalment pacífiques (tot i que sorolloses, ja que intentaven pertorbar el son dels caps d'Estat), però totes van ser acusades d'acord amb la legislació que penalitza «formar part d'una organització que té com a objectiu cometre delictes» (segons sembla, el model per a l'Acció conjunta de la UE sobre «ser membre d'una organització criminal» que es va acordar l'any següent).⁹ La vigilància de la cimera d'Amsterdam va fixar la pauta de les futures polítiques i la conducta operativa.¹⁰

L'Acció conjunta de la UE sobre ordre públic ampliava les disposicions que ja existien en una Recomanació del Consell de la UE de 1996 sobre cooperació contra el vandalisme en el futbol (sovint un terreny de proves per a polítiques que més endavant s'apliquen a l'ordre públic en general). Aquesta Acció obligava els Estats membres a intercanviar informació «a petició o sense demanar-la, mitjançant organismes centrals, si grups considerables que suposen una amenaça per a la seguretat i l'ordre públic viatgen a un altre Estat membre per participar en esdeveniments».

8. Acció conjunta 97/339/JHA, OJ 1997 L 147/1, <http://www.statewatch.org/news/2001/aug/japubord.htm>.

9. Acció conjunta 98/733/JHA, OJ 1998 L 351/1.

10. «Els manifestants van pagar un preu força alt per pertorbar el son de Jacques Chirac i Tony Blair... Més d'un centenar [de manifestants] van ser deportats immediatament abans que poguessin recusar la seva detenció als tribunals (una infracció espectacular de la Llei de lliure circulació de la CE); alguns van ser deportats sense les seves pertinences; al cònsol danès se li va prohibir visitar els danesos detinguts i alguns van ser tornats a Dinamarca en un avió militar escortat per un bombarder holandès. I es va passar informació sobre les persones acusades a algunes agències d'intel·ligència de la policia, malgrat el greu abús d'autoritat del fiscal a l'hora de presentar càrrecs. Es desconeix de quantes persones es va introduir informació a les diverses bases de dades de la UE o van ser divulgades a les reunions *ad hoc* dels especialistes en ordre públic de la UE. Els que no van ser expulsats van estar tres dies detinguts i després se'ls va deixar anar. Alguns van al·legar que la policia els havia maltractat i que se'ls havia negat el dret de fer una trucada; cap d'ells no va arribar a ser condemnat» [Peers, 2000, 225].

3. ELS CONTROLS FRONTERERS PER CONTRARESTAR PROTESTES

Una altra cèlebre disposició del Conveni de Schengen de 1990 també entraria en joc per la preocupació dels governs en la supressió de les protestes. L'article 2 del Conveni de Schengen va establir el compromís subjacent d'abolir les fronteres internes (tot i que això és lluny de la realitat).¹¹ I el segon apartat d'aquest article permet als Estats Schengen tornar a establir controls fronterers «quan la política pública o la seguretat nacional ho requereixin [...] durant un període limitat».

El Govern belga va ser el primer d'acollir-se a aquesta «excepció» durant un programa de regularització d'immigrants a principis de l'any 2000. Es va fer servir per primer cop per evitar l'assistència dels participants en una manifestació, durant la presidència francesa de la UE, en què tant França com Espanya van reintroduir els controls fronterers per a la cimera de Biarritz de desembre del 2000. Des d'aleshores, l'article 2(2) s'ha fet servir com a mínim catorze vegades per contrarestar manifestacions que tenen lloc en cimeres internacionals.¹²

Aquesta política no implica tan sols que es facin controls d'identitat durant els períodes limitats, sinó que hi ha centenars (i en alguns casos milers) de persones a qui es nega l'entrada als Estats membres als quals viatgen; es tracta d'un fre espectacular de la suposadament fonamental llibertat de circulació. A tall d'exemple, es va denegar l'entrada a dues mil noranta-tres persones a la frontera italiana en el període previ a la cimera del 2001 a Gènova.¹³ A la cimera del G8 realitzada a Evian (França) entre l'1 i el 3 de juny de 2003, els controls fronterers es van reintroduir en sis països durant un període de dues setmanes que va començar deu dies abans de la reunió!¹⁴

4. GÖTEBORG, GÈNOVA I L'11 DE SETEMBRE: CRIMINALITZAR L'ESQUERRA

La cimera de la UE que va tenir lloc del 14 al 16 de juny de 2001 a Göteborg (Suècia) va posar les protestes al punt de mira dels mitjans de comunicació quan la policia va disparar contra dos manifestants. Uns cinquanta van ser detinguts i arrestats per un període prolongat i es creu que es van afegir aproximadament quatre-cents noms al SIS. Durant les protestes de Gènova (Itàlia) contra la reunió del G8 que es va celebrar un mes més tard, els ministres de Justícia i Interior de la UE havien acordat una estratègia àmplia per a la «seguretat a les reunions del Consell Europeu i altres esdeveniments comparables».¹⁵ Tenia la finalitat d'augmentar la cooperació policial, l'acumulació i l'intercanvi d'intel·ligència, els con-

11. *Statewatch Bulletin*, vol. 13, núm. 1, gener-febrer de 2003.

12. *Statewatch European Monitor*, vol. 3, núm. 4, febrer de 2003.

13. *Statewatch Bulletin*, vol. 11, núm. 3/4, maig-juliol de 2001.

14. Document del Consell de la UE 9537/03, de 23 de maig de 2003.

15. Document del Consell de la UE 10916/01, de 16 de juliol de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/jul/10916en1.pdf>.

trols fronterers interns, la cooperació judicial i les mesures organitzatives conjuntes. El «control operatiu» de la UE es va delegar a la Unitat Operativa de Caps de Policia de la UE, que havia estat creada a la cimera de Tampere (Finlàndia) l'octubre de 1999. Encara no té base legal per a les seves activitats i no està subjecta a cap control democràtic significatiu o responsabilitat pública de cap tipus (vegeu-ho més avall).

Les terribles escenes de Gènova, en què Carlo Giuliani va rebre un tret al cap que un *carabiniere* li va disparar de prop, van quedar eclipsades menys de dos mesos més tard pels atacs terroristes als Estats Units. L'11 de setembre va tenir implicacions immediates i duradores per a les agendes de polítiques nacionals i de la UE i encaixaria directament en el marc de contrarestar protestes.

En una setmana, la Comissió Europea havia presentat un esborrany de proposta per a una decisió marc per lluitar contra el terrorisme.¹⁶ Això es va «acordar políticament» només sis setmanes més tard, un període sense precedents per a la presa de decisions a la UE (i que encara és més sorprenent si es té en compte el rècord de la UE per harmonitzar el dret penal).

Les protestes es van vincular immediatament a la definició de terrorisme que es va proposar, que incloïa alguns delictes menys greus, com ara el furt, el robatori i «l'apoderament il·lícit de llocs d'ús públic o instal·lacions estatals o governamentals» (ref.). També es van cobrir els «danys» a aquests llocs. Tanmateix, aquests delictes només es podrien considerar actes de terrorisme si el *propòsit* fos terrorista. Aquí la definició de la proposta de la Comissió semblava increïble i cobria delictes:

...comesos intencionadament per un individu o un grup contra un o més països, les seves institucions o persones amb el fi d'intimidat-los i alterar greument o destruir les estructures polítiques, econòmiques o socials d'aquests països, seran punibles com a delictes terroristes.

Com qualsevol altra protesta política, industrial o mediambiental, es podia interpretar fàcilment que les manifestacions de Göteborg i Gènova tenien l'objectiu clar d'«alterar greument o destruir les estructures polítiques, econòmiques o socials». El Consell de la Unió Europea (representants dels quinze governs) va respondre *ampliant* la definició i va canviar «alterar» per «afectar», cosa que ho podria cobrir gairebé tot.¹⁷ També va afegir «organitzacions internacionals» a «estructures polítiques, econòmiques o socials». La definició (acordada políticament el 6 de desembre de 2001 i adoptada formalment sis mesos més tard) és aquesta:

- que intimidin greument la població,
- que obliguin de manera indeguda un govern o una organització internacional a dur a terme una acció o a abstenir-se de dur-la a terme, o

16. *Statewatch News Online*, setembre de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/sep/14eulaws.htm>; vegeu també Mathiesen (2002).

17. *Statewatch News Online*, octubre de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/oct/08counterr.htm>.

- que desestabilitzin greument o destrueixin les estructures polítiques, constitucionals, econòmiques o socials fonamentals d'un país o d'una organització internacional (article 1.1).¹⁸

Durant les negociacions, el Parlament europeu i alguns parlaments nacionals van expressar la seva preocupació sobre l'amplitud d'aquesta definició. No obstant això, sense cap poder per «*codecidir*», esmenar o rebutjar polítiques, les seves preocupacions es van ignorar totalment. De fet, els textos havien estat acordats políticament pels governs *abans* de la consulta formal i, amb el clima polític creat per l'11 de setembre, les discrepàncies van emmudir. Tanmateix, es van fer tres concessions aparents als grups de la societat civil, els juristes i els parlamentaris que havien protestat contra una definició tan àmplia.¹⁹ El delictes d'«apoderament [...] d'un lloc públic» va ser substituït per «causar la destrucció important [...] d'un lloc públic». En segon lloc, es va afegir un article preliminar al preàmbul:

Res d'aquesta decisió marc es pot interpretar com una intenció de reduir o restringir llibertats o drets fonamentals com el dret de manifestació, llibertat d'assemblea, d'associació o d'expressió, incloent-hi el dret de crear sindicats i afiliar-s'hi amb altres persones per a la protecció dels seus interessos i el dret relacionat de manifestar-se [article preliminar 10].

Una minoria de governs de la UE havien volgut referir-se explícitament al moviment antiglobalització, però, de manera significativa, no es va incloure aquest aspecte. En canvi, el respecte per les llibertats fonamentals només s'hauria de garantir en relació amb els sindicats i no, pel que sembla, per a protestes polítiques més àmplies. A l'últim, es va afegir a la decisió marc una declaració dels ministres de Justícia i Interior de la UE:

Ni [la definició de terrorisme] es pot interpretar per incriminar per motius de terrorisme persones que exerceixen el seu dret legítim de manifestar les seves opinions, fins i tot si en el transcurs de l'exercici d'aquests drets cometen delictes.

Una altra vegada, aquesta concessió aparent no equival a cap tipus de garantia concreta. Les declaracions polítiques no tenen validesa legal, *només* són declaracions. Així, doncs, malgrat que es garanteixi públicament el contrari, els Estats membres han deixat oberta la possibilitat d'aplicar la legislació terrorista a les protestes. La prova de foc serà com els Estats membres fan servir la definició a la pràctica.

El febrer de 2002 el Govern espanyol va fer una declaració d'intencions una mica més clara, amb la seva proposta de presidència per a una decisió del Consell

18. *Statewatch News Online*, desembre de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/dec/07terror-def.htm>. Decisió marc publicada a OJ 2002 L 164/3.

19. *Statewatch News Online*, novembre de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/nov/26appeal2.htm>.

de la UE sobre «intercanvi d'informació d'incidents terroristes». Aquesta mesura, que semblava innòcua, començava dient el següent:

El grup de treball [de la UE sobre terrorisme] ha constatat un increment gradual, en diverses cimeres de la UE i altres esdeveniments, de violència i delictes de danys orquestrats per grups extremistes radicals, que clarament terroritzen la societat... Aquests actes són obra d'una xarxa àmplia, que s'amaga rere diversos fronts socials, amb la qual cosa ens referim a organitzacions que aprofiten el seu estatus legal per ajudar i secundar la consecució dels objectius de grups terroristes.²⁰

A més, el Govern espanyol va adduir que:

La Unió ha reaccionat incloent aquestes accions a l'article 1 de la decisió marc sobre la lluita contra el terrorisme.

Això volia dir que s'intercanviaria informació sobre «individus amb un registre policial relacionat amb el terrorisme», aparentment en referència a un registre d'una condemna criminal (fins i tot si es tractava de delictes menors contra l'ordre públic). Però després continuava dient que aquest requisit no és necessari en els casos en què la llei nacional permet l'intercanvi d'«intel·ligència» (sospites i suposicions).²¹ Diversos governs es van distanciar públicament de la proposta espanyola i el cinquè esborrany —per ara, una recomanació no vinculant del Consell de la UE— deia que «la delegació dels Països Baixos, amb el suport d'algunes altres delegacions, ha considerat que la descripció de les persones que afecta la decisió és massa vaga».²²

Finalment, el novembre de 2002, es va adoptar la mesura, que encara feia referència al «risc que les organitzacions terroristes faran servir esdeveniments internacionals més grans per dur a terme atacs terroristes segons es defineixen a l'article 1 de la decisió marc sobre lluita contra el terrorisme»; els actes duts a terme per «diverses xarxes àmplies de terroristes» i «la necessitat d'anàlisi i seguiment proactiu».²³ Com a recomanació no vinculant del Consell, els Estats membres que vulguin intercanviar informació sobre activistes en nom de la lluita contra el terrorisme són lliures de fer-ho.²⁴ Adoptar les disposicions en forma de recomanació també significava que no calia consultar el Parlament europeu ni els parlaments nacionals.

El vincle fal·laç entre els grups de protesta i els terroristes també va ser promogut per l'informe de situació anual de l'Europol sobre terrorisme a la UE. A l'in-

20. Document del Consell de la UE 5712/02, de 29 de gener de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2002/feb/05712.pdf>.

21. *Statewatch News Online*, febrer de 2002, <http://www.statewatch.org/news/2002/feb/07protest2.htm>.

22. Document del Consell de la UE 5712/5/02, rev. 5, de 9 d'abril de 2002.

23. Per a la recomanació adoptada, vegeu: <http://www.statewatch.org/news/2003/apr/spainterr.pdf>.

24. *Statewatch bulletin*, vol. 12, núm. 2, març-abril de 2002; *Statewatch News Online*, abril de 2003, <http://www.statewatch.org/news/2003/apr/16spainterr.htm>.

forme de febrer de 2002 es van incloure dues noves categories per primera vegada: «terrorisme anarquista» i «ecoterrorisme».²⁵ Tot i que no es va donar la definició o exemples d'aquests últims, l'informe deia que «els ecologistes radicals i els moviments pels drets dels animals han mantingut una campanya limitada. Tanmateix, els danys materials que van causar van ser amplis». Pel que fa al «terrorisme anarquista», l'informe esmentava la possibilitat de la «resurrecció del terrorisme d'esquerreres» i es referia a una sèrie d'atacs terroristes «a la part sud de la Unió». De fet, tots els exemples que es van aportar eren d'Itàlia i, com a mínim, un —una explosió a l'exterior del Palau de Justícia de Venècia després de la cimera del G8 (juliol de 2001)— s'ha atribuït a extremistes de dretes (l'extrema dreta no s'esmenta en cap moment a l'informe de l'Europol). Els esforços del Govern espanyol per criminalitzar més i més activistes bascos (per exemple els grups de suport a presos i la joventut) vinculant-los a ETA també es van reflectir en la «valoració de l'amenaça» de l'Europol.

5. BASE DE DADES D'ESVALOTADORS, PROHIBICIONS DE VIATJAR I VIGILÀNCIA PARAMILITAR: LA SUPRESSIÓ DE LES PROTESTES

Després de les manifestacions de Göteborg i Gènova, els ministres de Justícia i Interior de la UE van fer una crida per a la creació de bases de dades nacionals d'«esvalotadors», que una altra vegada no es basaven en el procés penal, sinó en sospites i suposicions i sense fer referència a les normes legals o de protecció de dades que regulen l'intercanvi d'aquest tipus d'informació.²⁶ També volien que la legislació nacional permetés als Estats membres de la UE aprovar lleis per evitar que les persones acudissin a protestes en altres països si els seus noms havien estat registrats o si havien estat condemnades per delictes menors contra l'ordre públic. Fent-se ressò de la descripció que Tony Blair va fer dels activistes, dels quals va dir que eren un «circ ambulat d'anarquistes»,²⁷ set governs de la UE —Alemanya, Suècia, Portugal, Itàlia, Bèlgica, Luxemburg i el Regne Unit— van voler crear una base de dades per a tota la UE i introduir-hi prohibicions de viatjar per a «esvalotadors» sospitosos de tota la UE.²⁸

Un mes després dels atacs de l'11 de setembre, els desitjos dels set governs es van reflectir en la proposta de la presidència belga d'ampliar el SIS perquè cobrís «persones potencialment perilloses» per tal que no poguessin entrar en països per a «esdeveniments esportius, culturals, polítics o socials». En virtut del pla, l'abast del SIS s'ampliaria per permetre que es posessin «alertes» en persones «que les forces policials sabessin que havien comès fets reconeguts d'alteració de l'ordre públic»

25. Documents del Consell de la UE 5759/02, de 31 de gener de 2002, i 5759/1/02 rev. 1, de 20 de febrer de 2002; per al text complet vegeu l'informe de *Statewatch News Online*, de febrer de 2002, <http://www.statewatch.org/news/2002/feb/10anarch.htm>.

26. Document del Consell de la UE 10916/01, de 16 de juliol de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/jul/10916en1.pdf>.

27. *The Guardian*, 21 de juliol de 2001.

28. *Statewatch News Online*, agost de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/aug/12poreport.htm>.

segons l'article 99 del Conveni d'Aplicació de Schengen.²⁹ Això actualment permet a les forces policials introduir els noms de persones que s'han de sotmetre a:

[...] vigilància discreta o comprovacions específiques [...] en què hi ha indicacions reals que suggereixin que la persona implicada té la intenció de cometre o està cometent diversos delictes extremadament greus [...] (s'afegeix èmfasi).

L'ampliació proposada de l'article 99 permetria incorporar en el SIS les persones:

[...] amb la intenció d'organitzar, causar, participar o fomentar aldarulls amb l'objectiu d'amenaçar la seguretat o l'ordre públics.

Una «alerta» sobre aquests «esvalotadors»:

[...] faria que es prohibís a la persona entrar al país durant un període limitat abans i després que l'esdeveniment tingui lloc.

A l'abril de 2001, aquestes propostes es van incloure en els plans per al SIS II, un sistema de «segona generació» d'abast i funcions ampliat que incorporaran els països en vies d'adhesió a la UE.³⁰ Tot i que ara sembla que les discussions s'han aturat,³¹ l'escenari continua sent el d'identificar els «individus coneguts» sobre la base de la informació reunida en l'àmbit nacional, per la policia i les agències de seguretat internes. Aleshores, quan hi hagi una suposada «amença» per a un esdeveniment particular en aquell país, la policia i les agències de seguretat internes podran consultar la base de dades d'esvalotadors sospitosos del SIS. Això denegaria a les persones el dret de lliure circulació a la UE i el dret de protesta. Com s'ha suggerit abans, també constituïria un registre quasi criminal. A més, la construcció d'àmbit nacional d'un registre de «persones conegudes» significa que l'activitat política diària i més aviat ordinària de grups i organitzacions se sotmetrà a una vigilància regular.

6. POLÍTICA SOBRE DISTURBIS DE LA UE

Poc després de Gènova, el ministre d'Interior alemany, Otto Schilly, amb el suport del seu homòleg italià, Claudio Scajola, va proposar la creació d'una policia antiavalots de la UE. Tot i que es va considerar inviable a curt termini, es va plantejar la possibilitat de fer servir la futura Força de Reacció Ràpida de la UE *dins* de la

29. *Statewatch News Online*, novembre de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/nov/19sis.htm>.

30. *Statewatch News Online*, abril de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2002/apr/01sis.htm>.

31. Es preveu que les propostes menys polèmiques seran adoptades a la legislació per ampliar les capacitats del SIS actual (documents del Consell de la UE 10054/03 i 10055/03, de 24 de juny de 2003). Recentment no s'ha tractat l'abast i la funció del SIS II, incloent-hi la base de dades «d'esvalotadors». Sembla que el debat s'ha congelat mentre es tracten les capacitats tècniques i les propostes per a l'licitació (8989/03, 5 de maig de 2003).

UE.³² La crida Schilly-Scajola va ser seguida per una proposta formal alemanya de crear «unitats especials» per implantar «mesures conjuntes i harmonitzades contra els delinqüents ambulants que cometes actes violents»; «un marc tàctic comú»; formació per a «situacions (d'emergència) de gran escala» (de manera que es vinculaven les protestes i les «emergències»); «equipament estàndard comú amb mitjans de comandament, control i operatius (per exemple, ràdios, armes, dispositius especials)», i les «precondicions [...] per permetre que un Estat membre sol·liciti l'ajuda d'unitats especials d'altres Estats membres».³³

Els acords bilaterals i multilaterals són igualment importants i els Estats membres cada vegada més sol·liciten la presència i l'assistència d'oficials de policia d'Estats veïns durant les protestes. Aquestes pràctiques poden portar, al seu torn, a un sistema formal per al moviment i el desplegament d'unitats nacionals formades especialment per controlar situacions d'ordre públic al país hoste. Observant «l'enfocament cada vegada més militaritzat a les manifestacions», Jude McCulloch (2002, 56) suggereix que:

Els manifestants no es consideren ciutadans que poden estar infringint la llei i que estan subjectes a ser arrestats i acusats, sinó que se'ls considera «l'enemic intern, que ha de ser derrotat mitjançant l'ús d'una força incontenible».

7. QÜESTIONS OPERATIVES

El desembre de 2002, el Consell de Justícia i Interior de la UE va promoure la producció d'un «manual de seguretat» per a cimeres internacionals.³⁴ Aquest manual formalitza l'intercanvi d'intel·ligència i per això les dades personals sobre «manifestants potencials i altres agrupacions que es preveu que viatgin» haurien de ser subministrades per l'Estat hoste de manera mensual, setmanal i, finalment, diària en el període previ a la protesta. Ja s'haurien d'haver implantat «patrulles preventives i controls a les fronteres» i «les disposicions necessàries per a una expulsió ràpida i eficient».

Un cop més, la base legal d'aquesta «cooperació» no queda gens clara.³⁵ El poder de revisar el manual de seguretat es reserva a la Unitat Operativa de Caps de Policia de la UE (PCTF), amb l'ajuda de l'Oficina de Seguretat de la Secretaria General del Consell de la UE. La PCTF no té base legal formal i no està subjecta a cap control democràtic formal. Malgrat tot, les deliberacions sobre la constitució de

32. La Força de Reacció Ràpida de la UE s'ha d'utilitzar *externament* contra la «violència creixent que desequilibri l'ordre públic i trencaments de la pau».

33. *Statewatch News Online*, octubre de 2001, <http://www.statewatch.org/news/2001/oct/01paramilitary.htm>.

34. *Statewatch Bulletin*, vol. 13, núm. 1, gener-febrer de 2003.

35. La primera proposta alemanya feia referència a l'Acció conjunta de 1997 sobre seguretat i ordre públic (vegeu-ho més amunt), però això només proporciona una base legal per a l'intercanvi d'informació, no qüestions operatives.

la UE indiquen que tindrà la funció central d'ajudar un comitè d'oficials permanents dels Estats membres en «coordinació i supervisió de tot l'espectre d'activitat operativa en qüestions policials i de seguretat», incloent-hi l'ordre públic.³⁶ Una distinció qüestionable entre aspectes «legislatius» i «operatius» significa que els parlaments europeu i nacionals continuarien estant exclosos. També hi ha una possibilitat clara que es deneguin els drets fonamentals als manifestants com a resultat de les polítiques o les pràctiques de la UE (implantades per agències nacionals). En aquest cas, poden haver-hi algunes línies clares de responsabilitat democràtica o judicial.

Tampoc no hi ha garanties a la Recomanació del Consell de la UE d'abril de 2002, que estableix «equips *ad hoc* multinacionals per reunir i intercanviar informació sobre terroristes».³⁷ Els debats van deixar clar que l'objecte d'aquests equips *ad hoc* no és arrestar els sospitosos i portar-los davant del tribunal. Agrupacions força petites d'Estats de la UE —encapçalats per Espanya i Itàlia— establiran equips secrets d'agents i oficials de policia i de seguretat interna per identificar i posar sota vigilància grups i individus sospitosos.³⁸ També hi ha un interrogant sobre la funció de l'Europol, l'Oficina Europea de Policia. Tot i no tenir cap mandat per tractar qüestions d'ordre públic, hi havia molts aspectes que suggerien que abans de l'11 de setembre de 2001 l'agència ja s'interessava en els activistes sota la bandera del terrorisme.³⁹ Mentre que no hi pot haver gaire objeccions a la creació d'equips per lluitar contra els terroristes *autèntics*, hi ha la condició estricta que actuïn seguint la llei, d'acord amb normes de procediment, i són responsables legalment i democràticament per les seves accions.

Aquest ideal ens porta a opcions de política tàcites obertes per als governs que s'enfronten a protestes polítiques. El gir polític contra els activistes i el retrat negatiu als mitjans de comunicació de masses; vigilància, recollida d'informació, infiltració, informadors, agents provocadors, assetjament, intimidació i la desestabilització de grups activistes: el subterfugi estatal està sa i estalvi a tot el món, incloent-hi les democràcies occidentals. Ideològicament, i sovint estratègicament, contrarestar protestes i la contrasubversió són dues cares de la mateixa moneda: «treballar en nom d'un govern contra persones que volen pertorbar la seva autoritat» (Kitson, 1969).⁴⁰ D'aquesta manera la legislació i la política de la UE complementen els esforços de les autoritats més entusiastes entre els Estats membres de la UE.

36. *Statewatch News Online*, abril de 2003, <http://www.statewatch.org/news/2003/apr/TBART.pdf>.

37. Document del Consell de la UE 5715/6/02, de 22 d'abril de 2002.

38. *Statewatch Bulletin*, vol. 12, núm. 3, maig-juliol de 2002.

39. Hayes (2000, 10). Després de l'11 de setembre de 2001, la majoria dels recursos de l'Europol es van desviar cap al «terrorisme islàmic extremista».

40. Inspirat per les manifestacions massives contra la guerra del Vietnam, Kitson no només va veure una nova funció per a l'exèrcit, sinó també per a l'ús de les tàctiques militars per preservar l'ordre intern. No va basar els seus arguments en les manifestacions del Vietnam, sinó en la necessitat de reconsiderar la funció de les forces armades davant la distensió provocada per la proliferació nuclear, la independència del colonialisme i la disminució de les probabilitats de guerra «convencional». La seva preocupació subjacent, però, era prou clara: «Si s'esdevingués una situació d'injustícia real i greu, com la que hi podria haver arran d'una caiguda significativa del nivell de vida, tots els que ara reparteixen les seves protestes en un gran nombre de causes podrien concentrar els esforços per produir una situació que superaria el poder de la policia de controlar-la» (1969, 25).

8. CONCLUSIÓ

En el moment d'escriure l'article, ja ha començat la presidència italiana i el Govern de Berlusconi fa temps que ha deixat clara la seva postura davant de les manifestacions. L'intercanvi d'informació sobre activistes, les llistes prohibides i la negació de l'entrada de seguidors de futbol, els equips d'investigació conjunta i una base de dades de sospitosos de terrorisme: tots són punts de l'ordre del dia.⁴¹ El treball sobre les propostes exposades més amunt continuarà entre bastidors.

Tot i que hi ha alguns Estats membres i alguns representants de la Comissió i el Parlament que estan clarament incòmodes, són una minoria. L'enfocament dominant també és incompatible amb els drets fonamentals de llibertat d'associació, de manifestació i de privacitat.⁴² Independentment de la política sobre ordre públic —a menys que els governs de la UE esmercin temps i recursos per resoldre els assumptes subjacents que fan que les persones surtin al carrer— és improbable que les protestes desapareguin. La qüestió pendent és el grau en què l'abordament de l'enemic a l'estil McCarthy de la UE pot fer radicalitzar encara més la societat civil.

BIBLIOGRAFIA

- BREWER, J. D.; GUELKE, A.; MOXON-BROWNE, E.; WILFORD, R. *The Police, Public Order and the State*. Londres: Macmillan, 1988.
- KITSON, F. *Low Intensity Operations: Subversion, Insurgency and Peacekeeping*. Londres: Faber, 1969.
- HAYES, B. *The activities and development of Europol: towards an unaccountable FBI in Europe*. Londres: Statewatch, 2000.
- MATHIESEN, T. «Expanding the concept of terrorism». A: SCRATON, P. (ed.) *Beyond September 11: An anthology of dissent*. Londres: Pluto, 2002.
- *On Globalisation of Control: Towards an Integrated Surveillance System in Europe*. Londres: Statewatch, 1999.
- MCCULLOCH, J. «Either you are with us, or you are with the terrorists: The war's home front». A: SCRATON, P. (ed.) *Beyond September 11: An anthology of dissent*. Londres: Pluto, 2002.
- PEERS, S. *EU Justice and Home Affairs Law*. Londres: Longman, 2000.

41. Document del Consell de la UE 10874/03, de 25 de juny de 2003.

42. Aquests drets consten a la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, el Conveni Europeu sobre Drets Humans i la Declaració Universal dels Drets Humans de l'ONU (DUDH). La Carta garanteix a tot-hom «el dret a la llibertat d'assemblea pacífica i a la llibertat d'associació en tots els àmbits, en especial pel que fa a qüestions polítiques, sindicals i civils» (art. 12, i també art. 11 ECHR i art. 20 DUDH), «el dret a la llibertat d'expressió [...] [incloent-hi] la llibertat d'expressar l'opinió i de rebre i proporcionar informació i idees sense interferència de les autoritats públiques» (art. 11, i també art. 10 ECHR i art. 19 DUDH), «el dret al respecte de la vida privada i familiar» (art. 7, i també art. 8 ECHR) i «el dret a la protecció de les dades personals referents a la persona» (art. 8).